

Az igei pont

„És igen biztos nálunk a prófétai beszéd is, amelyre jól tesztiek, ha figyelmeztetek, mint sötét helyen világító szövevényekre, míg nappal virrad, és Hajnalcsillag kél fel szívetekben.” (2Pt 1,19)

Tanulságos élményt jelent, amikor egy zenemű hallgatása közben az ember figyelemmel kíséri annak kottaképét. Ilyenkor nemcsak a kinyomtatott kottafejek válnak világossá a hangok helyes kijátszásával, hanem az elhangzó zenei motívumok is értelmet nyernek. Gyakran különleges meglepetéssel is szolgálhat az ilyen kettős figyelem.

Liszt Ferenc *A Villa d'Este szökőkútjai* c. zongoradarabja kottájának egy pontján, a 144. ütemben a hangnemváltással együtt egy bibliai szöveg ékelődik a zenei fordulat kottaváltozatának képébe. Az úgynevezett istenes hangnemben, a Fiszdúron belül E-dúrból D-dúrba, az *allegretto vivace* után *pianissimo dolcissimó*ba visz át János evangéliumának egy idézete: „hanem az a víz, amelyet én adok néki, örök életre buzgó víznek kútfeje lesz őbenne” (Jn 4,14). Természetesen ez a nyomtatott szövegidézet a zene hallgatója számára észrevétlen, s aki nem nézi a kottát, az nem is tud erről a szó szerint beékelt mondatról.

Pedig az elmondottakon kívül az elhangzó zenében is van változás a 144. ütemnél. A víz felbugyogását illusztráló jobb kéz harminckettes futamai egyszer csak tizenhatodikban a bal kézre kerülnek át, s így mód nyílik arra, hogy a jobb kézi vibrálások egy oktávval magasabban fel-felszökellve a mély *fisz*ből mindössze hat hang lépcsőfokain át eljussanak a közép *fisz*ig és vissza. Ez a hangzás nagyon halkán és *dolcissimo*: a legmélyebb földi rétegeket és lelki bugyrokot felszakítva igazolja a kottában írt igét.

Mire való a nyomtatott kottába ékelt bibliai szöveg, ha arról a zene hallgatója semmit sem tud? A válasz egyszerű: a zeneszerző, mint minden kottafejvel, az előadóra gondolt. A bibliai idézet éppolyan határozott zenei utasítás, mint a violinkulcs, a keresztek, vagy éppen a szünetjel. Az idézett felirat a 144. ütemnél a zongorista imádságban elmélyült koncentrációját hivatott előre jelezni. A zenemű *igei pontja* (point de la Parole) időben tudatosítja az előadóművészen az érzelmek zenei áramlatának tartalmát; felkiáltójelet tesz a mű szívének lényegére. Az *igei pont*tal intellektualizálja, irányítja a szerző a zenei áhítat menetét. Liszt megjegyzése arról tanúskodik, hogy az értelem és az érzelem, az előadóművész és a zenemű, az elhangzó zene és a leírt kotta között imádságos, bensőséges viszony áll fönt, melynek sarokcsillaga a kijelölt ige.

Augustinus zeneműhöz hasonlította a történelmet, amelyet – véleménye szerint – akkor értünk meg igazán, ha végighallgatjuk az utolsó hangig. Miután senkinek sincs módja elejétől a végéig megtapasztalnia az emberiség egész történelmét, s a történéseknek csupán töredékes szakaszait éljük meg értetlenkedve, nem

marad más hátra, mint a történelmi mű *igei pontjaira*, mint zenei beteljesedésből részesülő jelekre figyelünk. Ezek a bejegyzések a történelmi tapasztalásban nem hallhatók, nem láthatók, észrevehetetlenek, csak annak mondanak valamit, aki figyelemmel kíséri lejegyzett kottáját is.

Történelmünk nagy alakjai ilyen *igei pontok* nélkül bele sem mertek volna vágni az előttük tornyosuló feladatokba. Olvasták, és gyakran kikottázták életük biztos pontjait, amelyeknek többségét ismerjük ma is. Az *Intelmekből* tudjuk Szent István királyunk igéjét, amit mindig szívében hordott: „Irgalmasságot akarok és nem áldozatot” (Mt 9,13). I. Rákóczi György jelmondata Bibliájának lapján is fennmaradt: „Nem azé, aki akarja, sem nem azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené” (Róm 9,16). II. Apafi Mihály fejedelem igéje pedig imádságos könyve elején így maradt ránk: „Uram, előtted van minden kívánságom, és nincs előled elrejtve az én nyögésem!” (Zsolt 38,10). Így figyelt évszázadokon keresztül választott igéjére valamennyi hitvallásos személy, legyen az politikus, író, művész vagy egyszerű dolgos ember.

Az orosz fogságból visszakerült sárospataki könyvek közül az egyikben, a címlaptól balra, az üres lapon megdöbbenő beírás olvasható: „Született pünkösöd előtt való pénteken 1650 – pünkösöd napon megkeresztelték Isten segítségével által – ugyanazon pünkösöd után való szerdán megholt Isten segítségével által.”

Hogy lehet ezt a gyors lefolyású tragédiát szülőként elviselni? Hogyan lehet a hatnapos kicsi életet értelmezni, amelynek csak ennyi adatott? Egyedül csak az *igei pont* által, amely a nyomtatott címoldal alján, mint egy csillag, a tört élet értelmét kottázza a Jelenések könyvéből: „Beati mortui, qui in Domino moriuntur.” „Boldogok a halottak, akik az Úrban halnak meg” (Jel 14,13). Még akkor is, ha csak a teremtés hat napját érte meg, mert az Úrnak hetedik, de legfőképpen nyolcadik, új napja szenteli meg azt, ahogy a hatvan vagy kilencven évet is.

Abban a bizonytalan, keresztyénüldözéses korban, Péter apostol levele erről az egyetlen támpontról beszél: „És igen biztos nálunk a prófétai beszéd is, amelyre jól teszitek, ha figyelmeztetek, mint sötét helyen világító szövétnekre, míg nappal virrad, és Hajnalcsillag kél fel szívetekben.” Ez a mondat ma is az *igei pont* kihangsúlyozása életünkben. Lehet, hogy semmit sem értünk a körülöttünk zajló eseményekből, a jövőről már nem is beszélve, de a 119. zsoltár csillagának jelentősége megmarad: „Lábaim szövétéke a te igéd, és ösvényemnek világossága.”

A Hajnalcsillag megelőzi a Nap kelését, előrefut észrevétlenül, s csak az figyel föl rá, aki ébren van már, és olvassa az égboltozat forgásának kottáját. Míg alszik a város, míg alszik az ország, míg alszik egy nemzet, Hajnalcsillag kél fel szívetekben: történelmünk mai szakaszának jelentős *igei pontja*. Szerzői figyelmeztetés, hogy amit magunk körül érzékelünk, értelmet kapjon; hogy az, ami történik, Isten gondviselése alatt megy végbe, még ha hat rövid nap is az egész; hogy a történelem és az ige között imádságos, bensőséges viszony áll fönt.

Igei pont, szerzői jegyzés a hangnemváltás idejére. Jövendölés a történelemben a megváltó bölcsesség felől, a történelmi zenemű beteljesedése felől, az isteni mű szívének *teljes* tartalmára utalva.